

LES OBRES DEL PORT I DE LES FORTIFICACIONS DE PALAMÓS

(1517 - 1726)

CONTRIBUCIÓ A LA SEVA HISTÒRIA

PER

JOSEP M. MADURELL I MARIMON

Pere el Gran, fill de Jaume I, amb finalitats polítiques i econòmiques, fou el fundador del port de Palamós, *portus regalis de Palamors*, com és de veure en la carta-pobla per ell atorgada el 3 de desembre de 1279.¹

Un petit repertori de documents d'arxiu dispersos, permet oferir breus comentaris directament relacionats amb el procés de les obres del port o moll, com, així mateix, el de les fortificacions de l'esmentada vila.

La primera documentada referència que anem a exposar, data el 6 de juny de 1517, és tan sols al·lusiva a la persona d'Antoni Sastre, mestre del port o moll de la vila de Palamós, aleshores resident a Barcelona, *Antonium Sastre, magistrum portus sive molli ville de Palamosis, pro nunc habitatorem Parcinone*.

¹ JOSÉ M. FONT RIUS. *Cartas de población y franquicia de Cataluña. I. Textos. Introducción. Diplomático. Presentación monográfico-local e índices*. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto Jerónimo Zurita. Escuela de Estudios Medievales. Madrid-Barcelona, 1969, pp. XIX, 495, doc. 335. NARCISO PAGÉS PRATS. *Carta Puebla de Palamós*. «Revista de Gerona» VI (1882), pp. 146-150. NARCISO PAGÉS PRATS. *Fundación de Palamós*, pp. 88. «Revista de Gerona», VI (1882), p. 88. JOSÉ PELLA Y FORGAS, *Historia del Ampurdán*, Barcelona, 1883, p. 623. FÉLIX PARAREDA Y ROBERT, *Monografía histórica de la villa de Palamós y sus alrededores*, Gerona, 1901, p. 11. JOAQUÍN BOTET Y SISÓ, *Geografía General de Catalunya. Provincia de Girona*, p. 614.

Així consta en l'escriptura de poders per ell atorgada a favor d'Antoni Gual, fuster de Barcelona, facultant-lo per cobrar del Comú de la dita ciutat, les quantitats de diner degudes i per deure, per raó de la obra de la escarada o treball a preu fet, per la extracció de pedra de la platja del mar de Barcelona, d'acord amb el contracte firmat amb els consellers de la dita ciutat comtal (doc. 1).

Durant el regnat de Carles II, esdevingué necessari practicar obres per la fortificació de la vila de Palamós, per lo que, el 23 de desembre de 1673, foren protocolitzades les condicions expressades en la taba o tarifa de preus de les propdites edificacions, les quals, com veiem, foren adjudicades a Miquel Rossell, mestre de cases barceloní, mitjançant la firma del corresponent contracte per part de Gaspar Scorfigo, marquès de Buscayolo, superintendent de les fortificacions del principat de Catalunya; de Joan de Somaza, comptador de la gent de guerra i presiris, i de Francisco Lucio y Mexia, venedor, per ordre del duc de Sant Germà, virrei i capità general de Catalunya, i, també signat per l'esmentat adjudicatari.

La primera condició establerta en el citat contracte, preveia l'obligació contreta per Miquel Rossell de construir la muralla o paret de calç i cantell, *cal i canto*, pel preu de cinquanta-vuit rals d'ardits la cana cúbica de vint pams en quadre, pagant l'empresari, pel seu compte, la pedra, la sorra i totes les mans de mestres, manobres i peons; eines, cabassos, fusta i cordes per les bastides, com també les despeses de l'aigua per amaran la calç, i tot el demás precís per a l'obra, a excepció del proveïment de la calç necessària, la qual se li subministraria per compte del rei, posada a Palamós.

Altres condicions feien relació a què l'obra fos ben treballada i arrebossades les parets totes iguals a pedra vista; que la cana d'excauació de pedra o de terra seria pagada al preu de setze rals d'ardits la cana cúbica, mentre la cana superficial de la pedra picada dels angles, seria satisfeta a setanta rals la cana barcelonina.

L'empresari es comprometia fabricar diàriament un mínim de deu canes de paret, si no era impedit per la pluja o la neu o per la falta de calç que per part del rei se li devia proveir, com també per la manca de l'assistència de diners, que faltant-hi no era obligat a passar endavant l'obra fins al compliment de la quantitat de diners endutada.

Una clàusula aclaratòria de l'apartat anterior és a dir si per falta de diners o calç que es devia proveir per part del rei, l'obra restés parada sense treballar-hi més de tres jorns sencers, aleshores cessaria l'obligació de l'empresari de fabricar les dites deu canes cúbiques de paret diàries, fins a tant disposés dels oficials que tenia abans de la paralització.

A l'empresari Miquel Rossell, per part del rei, se li abonarien a la bestreta, dos mil escuts d'ardits, els quals no es podrien descomptar dels successius pagaments, sinó fins que l'obra restés del tot acabada.

Altres pactes contractuals estableixen la pràctica de la medició de l'obra executada, de quinze en quinze dies, sense excusa alguna, per tal de fer liquidacions i pagaments parcials en relació a l'estat d'aquells treballs constructius; i, la formal promesa de l'empresari de deixar l'excavació de la vall de la dita obra ben feta i ben acabada, al que se li concedia un termini de més de vint dies per a practicar l'excavació i per a posar dintre del baluart la terra que l'extragués.

Miquel Rossell, en garantia del compliment del contracte, presentava com a avalistes o fiadors, als seus companys d'ofici Jaume Arnaudies i Francesc Puig, ambdós de Barcelona (doc. 2).

Registrem la compareixença a la Draçana de Barcelona, el 5 de gener de 1683, de Josep Saurina, corredor de coll, el qual declarava que, per ordre del duc d'Estrada i Guzmàn, veedor general de l'Exèrcit del principat de Catalunya, havia publicat i pregonat en veu alta, dins de la dita Draçana i fora d'ella, i pels llocs acostumats de la ciutat, diferents obres de fortificació, que per compte del rei es devien emprendre a la plaça de Palamós, declarant que qualsevulla persona o persones que les volguessin emprendre, amb entera satisfacció, en el termini de vuit dies continus, presentessin postura o dita en la subhasta, que li seria admesa si convenient fos, per ésser la més moderada i de menor cost a profit de la Reial Hisenda. L'esmentat corredor finalment declarava no haver-se presentat cap subjecte que oferís o presentés postura (doc. 3).

Com ja acabem d'indicar, si bé cap postura fou presentada a la subhasta de les dites obres de les fortificacions de Palamós, sabem de les condicions establertes per a realitzar-les, les quals pel seu especial interès anem a comentar.

En la part expositiva de l'esmentat contracte es posava de mani-

fest, com el duc de Bournonville, virrei i capità general del principat de Catalunya, havia ordenat que l'ajust de les noves fortificacions que s'havien resolt practicar, s'augmentessin amb les de la plaça de Palamós, les quals posades a pública subhasta, no s'hi presentà cap licitador.

En conseqüència, la contractació de les citades fortificacions fou convinguda amb Joan Navarro, amb els pactes i condicions que seguidament enumerarem.

Joan Navarro faria fabricar de nou totes les parets de calç i cantell, *cal i canto*, que li fossin ordenades en la dita plaça de Palamós, per a la fortificació de la mateixa, així les del recinte de la vila i estrada encoberta d'ella, com en les de la ciutadella, i amb bons materials de pedra, sorra i calç, segons li seria delineat per l'enginyer major de l'Exèrcit o altre que el capità general designés, posant pel seu compte tots els referits materials, com també cuidaria de la seva provisió i transport; de tota la manufactura de mestres i peons; formació de bastides, subministres d'eines, com també pólvora per a l'extracció de la pedra a la pedrera *mineral*, i, tot el demés necessari, sense cap despesa per part del rei, més de la paga i satisfacció del noranta cinc rals d'ardits, per cada cana de vuit pams en quadre a mida de Catalunya, que totalitzava la suma de cent vin-i-cinc peus cúbics; mentre la pedra picada se li pagaria a vuitanta rals d'ardits la cana superficial.

El contractista deuria també fabricar tots els parapets amb material de terra i argila així com els baluards i cortines del recinte de la dita vila, en les parts que se li assenyalessin, amb la bona perfecció i subsistència convenients per aquest gènere de fortificació, posant-hi el material, transport i manufactura, com es cita en la primera clàusula d'aquest contracte, satisfent-li la cana cúbica a cinquanta rals de la citada moneda d'ardits.

També aprofundirà i posarà en pla l'estrada encoberta, que ja estava començada, fora de la porta principal, i, de totes les altres obres que se li assenyalessin en les fortificacions de la vila i ciutadella, ja sia en terra, o en altre terreny, fins a l'alçada i amplada que li fossin ordenades, pagant-se-li per compte de la Reial Hisenda cinc rals d'ardits per cada cana cúbica.

L'empresari cuidarà també del transport de la terra necessària per a terraplenar, tant el recinte de la vila com el de la fortificació

de la ciutadella, posant en cada part la porció que li fos assenyalada.

Per aquestes operacions de terraplenar, el contractista adjudicatari podria valdre's de la terra en els paratges que trobés més acomodats, tant fora com dintre de la plaça de Palamós, tenint en compte que si fos convenient demolir algun terreny que per la seva altura o per la disposició que donés de si, pogués resultar ofensiu a la plaça en cas de setge o altra opugnació, poguent treure la terra en abundància per a les dites fortificacions, podia fer-ho, però prevenint-ho abans a l'enginyer o al governador de la plaça. Així per cada cana cúbica d'emplenar el dit terraplè se li pagarien vint-i-cinc rals de moneda d'ardits.

S'estableix la pràctica de medicions bimensuals de l'obra, és a dir, de dos en dos mesos, perquè a proporció de la feina executada, se li anés donant satisfacció. Abans de començar l'obra es faria també una medició per tal de sapiguer des d'on l'augmenta o disminueix, per tal de què consti l'estat en què es començà a treballar, i del que aleshores estigués obrat per compte de la present obligació.

Al contractista li era permès que en la dita estrada encoberta, valls i altres paratges en els que hi hagués material de pedra que fos necessari arrancar, així per aprofundir el terreny, com per a convertir en les parets que es tinguessin de fabricar, pugui fer barrinades, mines i *cruellos* per a trencar-la, tenint atenció i compte que no rebessin dany amb l'estrèpit i tremolor de terra, les muralles ni altra fortificació ja feta. Per aquesta operació se li donaria la pòlvora que tingués menester dels magatzems de la dita plaça, descontant-li el seu valor de la suma de diner que tingués de cobrar (doc. 4).

Retraiem com Joan Navarro fou l'empresari de la continuació de les obres de fortificació de la plaça de Girona, és a dir, del baluart de la Mercè i de la torre damunt del portal de Santa Maria.²

Al començament del segon quart del segle XVIII, més concretament, el 31 d'agost de 1726, es formalitzava el contracte per la nova fàbrica i obres que es devien practicar al moll de Palamós, que el duc de Sessa i de Baena, senyor de la dita vila, intentava fortificar i

² JOSÉ M. MADURELL Y MARIMÓN, *Las obras de las murallas de Gerona (1362-1685). Notas documentales para su historia*. Anales del Instituto de Estudios Gerundenses. Gerona. XVII (1965) pp. 339, 368, doc. 27.

tornar al seu primitiu estat d'abans de la destrucció per una tempestat del mar que s'havia emportat el cap del moll.

En nom de don Francisco Javier Fernández de Córdoba Folch de Cardona i Aragón, duc de Sessa i de Baena, signà l'esmentat contracte el seu procurador general autoritzat, Pere Gomar, a la ciutat de Lleida i vila de Bellpuig domiciliat; junt amb l'altre signant, el contractista adjudicatari de tals obres en encant públic, és a dir, de Josep Prats, veí de Barcelona, per raó d'haver presentat una menor postura, per tal de practicar-les d'acord amb els pactes i condicions llargament expressats en la taba o plec de condicions per tal efecte redactat.

Un dels pactes contractuals, en primer lloc, preveia que el moll fos igual, o sigui que corrés en línia recta des del seu principi fins a la fi de l'obra nova, amb el ben entès que els carretals s'haurien d'ajustar en el dit lloc, del modo i forma que el mar, en cap manera, pogués bufar, ja que el voler del duc de Sessa era que primer s'executés aquesta obra per ésser la més necessària.

Per quant el dit moll es desitjava fos ben fortificat pel punt de migjorn, volia sa excel·lència que els carretals de la part de migjorn, tant els de damunt de l'aigua com els de la superfície, o els de sota l'aigua tres o quatre pams, seria obligació de l'empresari de posar altres carretals al damunt d'aquells que aleshores es trobaven formant riba, d'aquella alçada que fos necessària, perquè la velocitat del mar quedés mortificada abans d'arribar a la paret del moll, amb el ben entès que els carretals que no caiguessin al damunt del carretals vells no s'haurien de pagar.

Per disposició del duc de Sessa, la construcció d'una paret al damunt del dit moll, de dotze pams d'amplada i deu d'alçada, devia fer-se sense calç per posar-hi el carretals ben units i fortificats en forma de paret, a coneguda de l'home expert que el duc tindria allí.

Sa Excel·lència volia, a més, que l'empresari tingués l'obligació de posar el moll en condicions de que formés una sola igualtat, començant al principi fins a la fi.

En el cas que Josep Prats, adjudicatari de les dites obres, necessités calç, el duc de Sessa s'oferia a subministrar-la posant-la al peu de l'obra.

Degut a que a la vila de Palamós es trobaven diferents espècies de pedra, era voler de sa Excel·lència, que la que fos menester per tota la dita obra, deuria ésser extreta de la pedrera de darrera del

castell, o en la que en altra part es trobés d'igual espècie i fortalesa, que en el dit cas podria l'empresari valdre-se'n, restant a la censura de l'expert posat allí pel duc de Sessa.

Altra condició establerta per a més fortificació de l'obra, fou la de que els carretals, en general, fossin d'un pes superior a cinquanta quintars, a judici del director de l'obra. Per pacte convingut, tant sa Excel·lència com l'empresari, aportarien llibres per a les anotacions dels quintars de pedra que entressin a la dita obra, per tal de fer computacions setmanals, a fi de que l'obra anés ben ordenada i clara.

L'empresari, per la seva part, cuidaria de comprar tota aquella pólvora que fos menester per la realització de tota la dita obra, amb el ben entès de que correria a càrrec del duc de Sessa, treure el corresponent permís.

Per la seva part, sa Excel·lència oferia un adjutori a l'empresari, si menester fos, per subministrar tot el ferro o plom necessari posar en la dita obra; com també facilitar per a contribuir a totes les neteges o destinyes necessàries per a descalçar pedreres i aportar la terra de les mateixes, perquè amb més llibertat es pogués rompre la pedra; i, encara, pel cas de que en el moll fos precis practicar obra de mestre de cases amb calç, de proporcionar els manobres necessaris per tal efecte.

Encara més, el duc de Sessa concedia a l'empresari i als treballadors de la dita obra franquícia, és a dir, no imposar-los cap contribució. En quant a l'ordre dels aliments els podrien tenir i transportar-los on els hi aparegués, del modo i forma era practicat amb els empresaris en qualsevol part tinguen i hagen tingut semblants obres.

Per quant, a vegades, s'esdevenia que en les obres abans d'ésser perfectament acabades hi havia mutació en ordre a les idees a realitzar, per això en aquest cas de variar alguns dels capítols anteriorment expressats, podria sa Excel·lència variar-los o mudar-los, aleshores l'empresari tindria l'obligació de seguir la idea que expliqués el duc o els seus ministres.

Aquests pactes de la taba, que acabem d'enumerar, es completaven amb l'obligació de l'empresari de presentar fiadors, i, a la visura de l'obra per part d'experts després d'acabada. Per la contingència d'haver-hi alguna falla, volia el duc es pogués retenir fins a tres-centes dobles de les que es devien pagar a la fi d'aquells treballs constructius. Així mateix, l'empresari hauria de pagar el salari del

corredor, limitat a nou peces de vuit i els seus corresponents honoraris al notari.

Després de la corresponent descripció del dit plec de condicions, en primer lloc, consta com Josep Prats s'obligava i es comprometia a Pau Gomar, com a procurador general del duc, que a les seves pròpies despeses, executaria les obres projectades practicar al moll de la vila de Palamós, posant-hi tota la pedra necessària amb la deguda forma i perfecció, amb tots els pactes, modo, forma i condicions expressades en la taba damunt dita i en tots els seus capítols, pagant-li a raó de sis diners per cada quintar de pedra aportada i posada en la dita fàbrica.

Per raó de la dita obra Pere de Gomar, en el dit nom de procurador general, prometia al citat Josep Prats, com empresari de la dita fàbrica, lliurar-li anticipadament dos-cents doblons, els quals recobriria mitjançant la retenció en cada quinzena, del que se li devia pagar de l'import de la pedra col·locada en la dita obra, o sia, la quarta part del que l'esmentat empresari guanyaria en cada quinzenada, fins a restar íntegrament pagat de la referida quantitat de diners.

Pere de Gomar, en el citat nom, prometia a Josep Prats, com empresari de la referida obra, pagar-li quinzenalment en la vila de Palamós, en diner efectiu o amb lletres adreçades a persona segura de la mateixa vila, l'import de la pedra col·locada i emprada en la dita fàbrica, a raó de cinc diners el quintar.

Per quant en la subhasta de les dites obres Josep Prats guanyaria quatre-cents rals de vuit oferts per haver depositat en la dita postura de cinc diners per cada quintar de pedra emprada en la dita fàbrica, quantitat de diner a cobrar en la següent forma, és a dir, que en les primeres quinzenades de l'import de la pedra se li havia de pagar una malla més per cada quintar d'aquell material petri, satisfent-li així a raó de cinc diners i malla per cada unitat del dit pes fins a restar satisfet de la referida quantitat de quatre-cents rals de vuit, que com s'ha dit guanyava de *ciuxau* per raó del preu baix ofert en la subhasta i rematada de la dita fàbrica.

Es preveia, encara, el cas que el duc de Sessa o el seu apoderat no volguessin continuar l'obra del dit moll, en aquest cas, tindrien l'obligació d'avisar a l'empresari Josep Prats, un mes abans de la suspensió i paralització de la dita fàbrica, havent-se aleshores de pagar

íntegrament el contractista-adjudicatari tot l'import de les quinzenades que se li endeutessin per raó de la pedra emprada i portada a la dita fàbrica fins el dia de la paralització de les citades obres.

En garantia del formal compliment del contracte, Josep Prats, presentava com a fiadors i principals pagadors seus, als fusters Josep Borràs i Josep Campins; als mestres d'obres Francesc Torrents i Josep del Orta, tots veïns de Barcelona (doc. 5).

Dos dies després de la firma del citat contracte, Josep Prats signava àpoca a favor de Pere Gomar, procuradors general del duc de Sessa, de dos-cents doblons d'or promesos anticipar a compte de l'obra del moll de la vila de Palamós (doc. 6).

En la mateixa data, el mestre de cases Josep Prats, tant en nom propi com també en el d'empresari de la fàbrica del moll de la vila de Palamós, atorgava poders al seu fill Josep Prats amb diverses facultats per cobrar i àdhuc per pledejar (doc. 7).

Amb motiu de la reedificació del moll de la vila de Palamós, que Josep Prats, major, havia emprès pel seu propi compte, el dia onze del mateix mes de setembre, formalitzava una escriptura pública de conveni per la constitució d'una Companyia, relacionada amb la divisió de l'assentament de la dita obra en nou parts iguals, obligant-se cada u dels consocis, que més avall s'expressaran, tant en la pèrdua com en el guany, compromentent-se també en mantenir i observar el que en el dit acte de conveni s'estipularia, amb el ben entès que aquells que no volguessin firmar-lo s'els hi donarien quatre dobles, compromentent-se tots els demés companys en indemnitzar-lo de tota la pèrdua que es pogués tenir en la dita feina.

Per altra part, aquell que no firmaria no podria tenir ni pretendre algun benefici de la dita feina, abans deuria firmar per tot el dia quinze d'aquell mes de setembre, i en el cas de no firmar, seria apartat i tret de la Companyia. A més del que acabem d'indicar, totes quantes despeses s'ocasionarien els dits companys que no firmessin, deuriem pagar-les ells mateixos dels seus propis diners.

Josep Prats, empresari principal de la dita feina, interessaria en una part, i, per les tres parts que s'aturava, com avall s'expressarà, per les restants cinc parts interessarien i serien partíceps Josep Torrents, mestre de cases; Jaume Campins, fuster; Joep Borràs, fuster, i Josep Delorta, mestre de cases, cada u d'ells en una part, que juntes farien nou parts.

Pel que corresponia a las tres parts que Josep Prats s'aturava, de consentiment dels sobredits companys, per haver retingut aquelles sens donar fermances, donava per fiador, per una part, al seu fill Josep Prats, jove mestre de cases, reputant-lo i reconeixent-lo per company, així como els altres consocis, així en el vot com en les facultats que tenien els altres sis consocis. Per altra part, donava també per fermances a Martí Andreu, flaquer, i a Francesc Torrens, menor de dies, mestre de cases, també reconeixent-los i reputant-los per companys.

S'establia, entre ells, fer-se nou parts iguals, tant en el cas de pèrdua, com en el de guany, amb el ben entès que sols hi serien compresos aquells que firmessin el present acte de Companyia fins el dia 15 del mes de setembre, si no fos que la major part dels companys convinguessin en dilatar el plaç.

Així mateix, si qualsevol company que defraudés a la Companyia, provat que fos el cas, que amb diferents partits sumés la quantitat de deu reals, tot seguit seria tret i apartat de la Societat, sense que pogués tenir vot ni guany en la dita feina, ans bé, deuria pagar la pèrdua si n'hi havia del temps que hagués estat company.

Pel cas que algun consoci volgués anar a reconèixer la feina, no essent cridat per la Companyia, aleshores deuria pagar dels seus propis diners la despesa que fes.

Per altra pacte concertat, els companys elegits pel règim de la dita fàbrica, tindrien l'obligació de donar notícia, sempre que la Companyia volgués, si algun company impertinent desitgés se li donés compte apart, se li deuria donar sense haver-se de desocupar del treball de la dita fàbrica. I que el dit company que volgués passar comptes sense el consentiment de la major part de la Companyia, de sos propis béns deuria pagar la despeses que faria i ocasionaria.

Consta a més que els companys elegits pel règim de la dita fàbrica tindrien un salari de nou reals diaris, com també si qualsevol company elet per la Companyia tingués de marxar, tindria quinze reals de soldada cada dia de marxa, havent-se de pagar totes les despeses que faria, així per a ell com per a la cavalcadura amb la que faria camí.

Pel que feia als diners guardats a Barcelona depositats en una caixa de tres claus, la qual per pacte convingut estaria en custòdia en la casa del consoci elegit per la Companyia.

Les citades tres claus serien repartides de la següent manera: una lliurada a Josep Borràs, altra a Joan Sala, i la tercera a Josep Prats, menor, si bé en el cas d'absència d'algun d'aquests, per anar fora de la ciutat, aleshores deuria entregar-la a altre consoci de la Companyia. Es preveia el cas de fer-se el contrari i si s'esdevingués l'oportunitat de fer pagaments amb diners de la dita caixa i que restés tan sols un company dels posseïdors de les tres claus, puga el tal soci fer-la despanyar.

Pel cas de defunció d'algun dels companys de la dita Societat, seria reconegut l'hereu o hereus que el difunt hagués deixat o deixats anomenats en el seu darrer testament, amb el mateix poder i facultat que en vida tenia el seu principal. Això sí, amb el ben entès que en el cas d'haver-hi algun company que elegís procurador per tal de passar comptes o de tenir la clau o entrar en juntes, no li seria permès ni obeït en cap cosa, sinó era que la persona del dit procurador coincidís amb la d'un dels companys nomenats en el dit acte de Companyia, ja sia per absència o indisposició del seu principal.

Per pacte convingut, el company que es trobés ésser procurador per a tractar i definir qualsevol cosa que es tractés en junta per deliberar de negocis tocants a la Companyia, tindria dos vots.

Pel que corresponia als companys elegits pel règim de la contractada fàbrica, deuriem tancar els diners amb dues claus i portar el corresponent llibre de notes, tant pel registre de les entrades com pel de les sortides.

L'exercici de l'ofici d'escrivà exclusivament reservat a un dels nomenats en l'escriptura de la Companyia, expressament elegit per la major part dels consocis de la Companyia, el qual també tindria una clau a més de les dues més amunt mencionades.

Finalment, si algun dels companys que haguessin firmat en l'acte de la Companyia, ocasionessin algun disturbí, així en les juntes que per raó de la dita fàbrica es tinguessin de celebrar, com també en qualsevol cosa s'hagués de tractar per negocis tocants a la dita fàbrica, i es produís algun plet o disturbí entre els seus consocis, que el tal hauria de pagar dels seus propis diners les despeses que s'ocasionessin, per raó de la dita impertinència, però amb el ben entès que, si els dits disturbis succeïen abans de firmar l'acte de la citada Companyia no serien tinguts, ni s'obligarien els altres com-

panys en donar-li les quatre dobles expressades en el dit acte de conveni.

Per l'especial circumstància de que Francesc Torrents, menor de dies, aleshores estava fora de Barcelona, i per consegüent, no podia firmar, els altres consocis firmaren, concediren i allargaren el temps de signar fins a tant l'esmentat company fos tornat a l'esmentada ciutat (doc. 8).

DOCUMENTS

1

Barcelona, 6 juny 1517

Poders atorgats per Antoni Sastre, mestre del port o moll de Palamós, a favor d'Antoni Gual, fuster de Barcelona.

Die sabbati. VI. mensis iunii et anni predictorum [1517].

Instrumentum procuracionis factum per Antonium Sastre, magistrum portus sive molli ville de Palamosio, pro nunc habitatorem Barcinone, Anthonio Gual, fusterio civi Barcinone, ad petendum, videlicet, exhigendum, recipiendum, recuperandum et habendum, pro ipso et eius nomine, omnes et singulas pecunie quantitates, dicto constituenti debitas et debendas per universitatem civitatem Barcinone et seu eius honorabilem clavarium et alias quasvis personas ipsius nomine, ex precio scarate extrahendi lapides molli plagie maris dicte civitatis per ipsum fieri promisse, ad rationem .XVIII. solidos pro quolibet lapide, juxta formam, seriem et tenorem capitulorum, per et inter dictam Civitatem seu eius honorabilis consiliarios, ex una; et ipsum dictum constituentem, ex altera partibus.

Et quasvis pecunie quantitates ipsi constituentes per dictum honorabilium clavarium ditas et scriptas quasvis personas seu a modo dicendas scribendas in Tabula Cambii seu Depositorum Civitatis Barcinone, petendum et levandum sive alii vel aliis dici et scribi ac girari faciendum. Et inde apocas et apocas albarana etc. faciendum et firmandum.

Testes sunt: discretus Anthonius Michael, notarius civis et Anticus Michael, scriptor Barcinone.

AHPB. (=Arxiu Històric de Protocols de Barcelona) Jaume Planes, borrador de manual, any 1517.

2

Barcelona, 23 desembre 1673

Contracte de les obres de les fortificacions de la vila de Palamós.

“Dicto die .XXIII. mensis decembris predicti anni [1673] Barcinone.

In Christi nomine. Amen.

Por razón del ajuste y concierto hecho al público subaste de la obra se ha de hacer en la fortificación de Palamós, del presente principado de Cathalunya, por y entre el Ilustrísimo Senyor Don Gaspar Scorsofigo, Marqués de Buscayolo, superintendente de las fortificaciones de dicho principado; los señores Juan de Somaça, cavallero de la Orden de Sanct Tiago y contador de la gente de guerra y presidios, y, Francisco Lucio y Mexia, entretenido por Su Magestad (Dios la guarde), que con su orden sirve el officio de veedor de ellos de parte de Su Magestad, siguiendo en esto el orden del Excelentísimo Senyor Duque de Sanct Germán, virrey y capitán general del principado de Catalunya y capitán general del Ejército de una parte; y Miguel Rossell, albanyil, vecino de esta ciudad de Barcelona, de la otra parte, en razón de hacerse la dicha obra de las fortificaciones de Palamós, según y en la conformidad que se sigue:

Primeramente, se obliga el dicho Miguel Rossell, impressario, que hará la muralla o paret de cal y canto la cana cuba de ocho palmos cubos en quadro, palmos de Barcelona, por sinquenta y ocho reales de ardites, pagando dicho impressario por su cuenta la piedra y arena y toda la manufetura de maestros, *manobres* y peones, erramientas, espuestas, madera y quèrdas para andamios, y, todo lo demás necesario para la obra, no haviendo dicho impressario, de provehir la cal que será manaster para la obra, la qual por cuenta y gasto de Su Magestad se dará y pagará puesta en Palamós; y que los gastos de la agua para amarrar la cal ha de correr por cuenta del mesmo impressario.

Item, la obra ha de quedar bien trabajada y reboçadas las paredes iguales a piedra vista.

Item, la cana de la escavación, ahora sea de piedra o sea de tierra, ha de hazer y lo hará dicho impressario a diez y seys reales de ardites la cana cuba.

Item, la cana superficial de la piedra picada de los ángulos, ha de hazer y la hará dicho impressario a setenta reales la cana barcelonesa.

Item, promete el dicho impressario y se obliga que hará y trabajará todos los días por lo menos dies canas cubas de pared, como no sea impedido por razón de lluvia o nieve, y como no falte la cal,

que por parte de Su Magestad se ha de provehir, y tambien, que no falte la asistencia del dinero, que faltando no sea obligado passar adelante hasta tener su cumplimiento.

Item, en la declaración del capítulo immediate antecedente, se disse y pacta, que si por falta de dinero o cal, que es lo que se ha de proveher por parte de su Magestad, estuviera vacando sin trabajar más que tres días enteros, que no le corre al impressario la obligación de hacer las dichas dies canas cubas de pared, hasta que tenga los *officiales que tenia antecedentemente*.

Item, por parte de Su Magestad se ha de dar al dicho Miguel Rossell, impressario, dos mil escudos de arditos adelantados, los quales no se puedan descontar de la obra hasta la fin de la obra.

Item, que se le haya de medir la obra que habrá trabajado, de quínse en quínse días, sin escusa alguna, librando y pagando al dicho impressario las canas que habrá trabajado sin rebaxarle nada de los dos mil escudos de arditos que tendrá adelantados hasta la fin de la obra, como ya arriba va dicho.

Item, acabada la obra, promete y se obliga el dicho impressario, que dexará la scavación del fosso de dicha obra hecha y bien acabada, conforme la demás, con tiempo de veinte días más por la scavación y poniendo la tierra que sacará del fosso dentro del baluarte.

Y en la conformidad arriba contenida y no en otra manera, convienen y prometen los dichos Ilustrísimo Senyor Don Gaspar Scorsotigo, Marqués de Buscayolo; senyores Don Juan de Somaça, y Francisco Luzio y Mexia, que le harán proveher de la cal, que fuera manaster para dicha obra, en la villa de Palamós, y, juntamente, le harán pagar por quenta de Su Magestad, las dos mil libras de arditos adelantados y el precio de la dicha obra, si y conforme en los capítulos sobre incertos se dice y exprime.

Y el dicho Miguel Rossell, maestro albanyl, vessino d'esta ciudad de Barcelona, presente, conviene y promete a dichos senyores, en nombre de Su Magestad, que hará la susodicha obra acabada según y en la conformidad arriba queda expressada, y que dará cumplimiento a todo lo que a él le toca, según lo ajustado, sin dilación alguna, con restitución de todos gastos, expensas y demás que para su firmeza, validación y cumplimiento fuera necessario haserse.

Y porque mejor tenga su cumplimiento y firmeza lo tocante a cumplir, al dicho Rossell, dio por fiadores a Jayme Arnaudies y a Francisco Puig, maestros albanyles, vesinos todos de Barcelona, presentes y acceptantes, todos los quales, juntamente con dicho Miguel Rossell, principal, y sin él y cada uno de ellos *insolidum* prometen y se obligan a todo lo contenido en el presente auto, a dar bueno y leal cumplimiento, por lo que, tan principal como fiadores, obligan sus bienes, presentes y venideros, havidos y por haver, movibles y sitios, con todas las renunciaciones necessarias de derecho debidas y

pertencientes a qualquiera de ellos, assi por leyes generales como particulares, pramáticas y otras reales y especiales disposiciones.

Y principalmente, los dichos fiadores renuncian a la ley que dispone que la fermansa no pueda ser convenida que primeramente no lo haya sido el principal.

Y todos ansi principal como fiadores, renuncian a la epístola de Adrián, a la Consuetud de Barcelona que habla de dos o muchos que *insolidum* se obligan; y ansi mesmo a su proprio foro, sotsmetiéndose en el foro y jurisdicción de la Capitania General, obligando para todo sus personas y bienes y de cada uno de ellos *insolidum*.

Y ansi lo firmaron y juraron los dichos senyores Francisco Luzio y Mexia, Miquel Rossell, Jaume Arnaudies y Francisco Puig, en la presente ciudad de Barcelona, a los veinte y tres días del mes de deziembre, anyo contado del Nacimiento de Nuestro Senyor Jesu-christo mil seys cientos setenta y tres, ante Hierónymo Guiu, en artes doctor y scriviente en lugar y como substituto, interviniendo por mi Juan Guiu, por auctoridad del Rey Nuestro Senyor, notario público de Barcelona, y uno de los del número y Collegio de Notarios Públicos de ella, siendo y hallándose presentes, por testigos: Juan de La Rea, official de la Contaduria de Su Magestad; y, Pau Gras, carpintero, vecinos de Barcelona, testigos para esto llamados y rogados.

Y en la mesma conformidad lo firmó y juró el dicho Illustrísimo senyor Don Gaspar Scorsofigo, Marqués de Buscayolo, en la presente ciudad de Barcelona, en los mismos días, mes y anyo, siendo presentes por testigos Pedro Salvat y Salvador Lorenço Pollaco, ambos criados de su Illustrísima.

Y en la misma forma lo firmó y juró el dicho senyor Juan de Somaça, en la mesma ciudad de Barcelona, en los propios día, mes y anyo arriba contenidas, hallándose presentes por testigos Juan de la Cuesta y Juan Bostigos, ambos criados de dicho senyor Juan de Somaça para esto llamados y rogados.

AHPB. Joan Guiu, llig. 5, man. any 1673, f. 239.

3

Barcelona, 5 gener 1683

Relació jurada de Josep Saurina, corredor de coll, de les diferents obres a practicar a Palamós

Relació del corredor sobre la fàbrica de diferents obras de Palamós.

En la ciudad de Barcelona, dentro de la Atarassana de ella, a sinco días del mes de henero de mil seis cientos ochenta y tres, ante

mi notario y de los testigos abajo escritos, compareció Joseph Saurina, corredor de coll de los domiciliados en dicha ciudad, el qual dijo y hizo relación, como de orden del senyor Don Manuel Francisco, Duque de Estrada y Guzmán, cavallero de la Orden de Santiago, gentilhombre de la Voca de su Magestad, vehedor general del Ejército de este Principado de Cathalunya, por la que tubo de su Excelexencia el senyor Capitán General, habia publicado y puesto en pregon en vos alta para que viniese a noticia de todos, por espacio de tres días continuos, hasta el día y hora presente de las quatro de la tarde de dicho día, dentro la dicha Atarassana y fuera de ella, por las partes acostumbradas de dicha ciudad, diferentes obras de fortificación que se han de operar por cuenta de Su Magestad, Dios le guarde, en la Plaça de Palamós declarando que qualquier persona o personas que las quisieran operar a toda costa y puestas en entera perfección, hiciesse postura que se le admitiria si combiniente fuere, en el que con más moderación y menos costa de la Real Hacienda, emprehendiesse dichas obras; y que no havia parecido sugeto alguno que ofreciesse o hiciesse postura alguna.

De todo lo qual ordenó dicho Senyor Vehedor general a mi notario llevasse aucto, para que conste de lo referido, a que fueron presentes por testigos: Francisco Cortés, serragero y Gerónimo Verde, maestro mayor de dicha Atarassana, vesinos de dicha ciudad.

Apud me Josephum Virgili, nottarium publicum regium Collegiatum Barcinone.

AHPB. Josep Virgili, llig. 3. man. concord. sent. arbitr. anys 1667-87, f. 434.

4

Barcelona, 5 gener 1683

Contracte per les obres de les fortificacions de Palamós.

Contracte per rahó de las fortificacions de Palamós [sens haver-hi posturas encara que subastat].

En la ciudad de Barzelona, a 5 dias del mes de Henero de 1683 anyos, ante mi notario y testigos avaxo escriptos, parecieron presentes el Senyor Don Manuel Francisco, Duque de Estrada y Guzmán, cavallero de la Orden de Santiago, Gentilhombre de la Voca de Su Magestad y Gentilhombre de la Cámara de Su Alteza, el Senyor Don Juan, Veedor general del Ejército de Catalunya, en nombre de Su Magestad (Dios le guarde) y Juan Navarro, residente en ella y... Veedor general dixo:

Que por quanto el Excelentísimo Senyor Duque de Bournonville, virrey y capitán general de este Principado y Capitán General del

Exército, havia ordenado confiriese el ajuste de las nuevas fortificaciones que havia resuelto se aumentasen a las de la plaza de Palamós, les havia puesto al pregón y encante público, por voz de Joseph Saurina, corredor de coll, para que si huviesse alguna que las quisiese emprender, acudiese a hazer su postura que se admitiria y quedaria la fábrica en el que ofreciese hazerlas con más comodidad y beneficio de la Real Hazienda, y que este sachó relación de haverlas publicado en las partes acostumbradas de esta ciudad, en diversos días y ocasiones, y, apercivido dia señalado para el remate y no havia parezido ninguna que quisiese construir la referida faena.

Y en execución de la orden con que se hallava, havia tomado el medio de ventilar y asentar con el dicho Juan Navarro la operación de las mencionadas fortificaciones que se han combenido en los precios y con las calidades y condiciones que adelante yrán expresadas, las quales, hizo mencion el dicho Juan Navarro, tenian admitidas y aceptadas y que constavan de las cláusulas siguientes.

Primeramente, se ha contratada por ambas partes:

Que el dicho Juan Navarro hará fabricar de nuevo todas las paredes de cal y canto que se le ordenare en la dicha plaça de Palamós para su fortificación, assí en las del recinto de la villa y estrada encubierta de ella, como en las de la ciudadela, con buen material de piedra, arena y cal, según se le delyneare por el ingeniero mayor del Exército o otro que el Capitán General dixiere, poniendo por su cuenta todos los materiales referidos, como también su provisión, acarreo y toda la manufactura de maestros, peones, andamios, herramientas, pólvora para desquiciar la piedra en el mineral, y todo lo demás necesario, sin que quede por la de su Magestad gasto alguno más de la paga y satisfacción de 95 reales de ardites por cada cana de 8 palmos en quadro, medida de Catalunya, que haze la suma de 125 pies cúbicos.

Item, que en la conformidad que se expresa en la capitulación, antes de esta obrará toda la piedra picada que fuese necesario perficionar y constituyr en dicha obra, pagandósele a 80 reales de ardites por la cana superficial.

Item, que también fabricará todos los parapetos de material de tierra y argila en los baluartes y cortinas del rezinto de dicha villa, en las partes que se le señalare, en la buena perfección y susistencia que por este género de fortificación, poniendo el material, acarreo y manufactura como se cita en la primera cláusula de este contrato, y con la de que se le ha de satisfacer la cana cúbica a 50 reales de la citada moneda de ardites.

Item, que profundará y pondrá en plano la estrada encubierta, que está comenzada por la parte de tierra de la dicha plaça, fuera de la puerta principal y en todas las que se le señalare en las fortificaciones de la villa y ciudadela, ora sea en tierra, ora en pena (?)

o otro terreno hasta la altura y anchura que se le ordenare, pagandó-sele de cuenta de la Real Hazienda a 5 reales de ardites por cana cúbica.

Item, que conduzirán a los valuartes y cortinas de la muralla, tanto en el recinto de la villa como en la fortificación de la ciudadela, la tierra necesaria para terraplenar uno y otro. Y que pondrá en cada parte la porción que se le señalare, valiéndose para esto de la tierra en los paraxes que hallare más cómodos fuera y dentro de la plaza, teniendo respecto a que si fuese conbeniente demoler algun terreno, que por su altura o por la disposición que diere de sí, pudiere ser de ofensa a la plaza en caso de sitio o otro opugnación, pudiendo salir tierra le quedan y abundante para dichos terraplenes, la deva sacar de allí, prezediendo prevenirse antes por el ingeniero o governador de la plasa. Y por cada cana cúbica de dicho trraplen, se le han de satisfacer 25 reales de ardites.

Item, se le ha de yr midiendo de dos a dos meses la dicha obra, para que a proporción de la que huviere se le vaya dando satisfacción, y antes de poner mano en ella se ha de medir tambien para saver desde donde la aumenta o disminuye, para que conste del estado en que començó a travajar y de lo que ha operado por cuenta de esta obligación.

Item, se le permite que en la dicha strada encubierta, fosos y otros paraxes a donde huviese material de piedra que sea necesario arrancar, assi para profundar el terreno, como para combertir en las paredes que se hayan de fabricar, pueda hacer varrenos, minas y cruellos para desquiciarla, teniendo atención y cuydado a que no recivan danyo con el estruendo y temblor de la tierra las murallas, ni otra fortificación que esté hecha. Y para lo referido se le deva dar la pólvora que tuviere menester de los almazenes de dicha plaza, descontándosele por lo que recibiere de lo que tuviere de haver de las obras el coste que huviere tenido a la Real Hazienda.

Y el dicho Juan Navarro para el cumplimiento de lo que está obligado cumplir y observar, por su parte, como en los capítulos de arriba va expressado y es de su obligación, se obliga su persona y bienes como a deudas reales fiscales, y con todas las cláusulas de renunsiasión de su proprio fuero y otras en semejantes auctos poner acostumbradas, y se submete al fuero y jurisdicción de la Capitanía General de este Ejército, y con juramento.

Y el dicho senyor vehedor general se obliga, en nombre de Su Magestad, a que se le dará satisfacción con toda puntualidad al dicho Juan Navarro, de los precios en que van arriba ajustadas las dichas obras, en cada uno de los preinsertados capítulos en su cumplimiento obligó la Real Hazienda.

Todo lo qual de *verbo ad verbum* es fecho y atorgado en la referida ciudad de Barcelona, dia mes y anyo susodichos, estando pre-

sentes por testigos, esto es, al atorgamiento de dicho senyor vehedor general Don Joachim de Grimau, vezino de dicha ciudad Don Joseph de Plasa, official de la Veheduria General de este Exercito, y al otorgamiento de dicho Joan Navarro, fueron presentes por testigos el dicho Don Joseph de Plasa y Francisco de Alcarrás, vezino de dicha ciudad.

Apud me Josephum Virgili, notarium.

AHPB. Josep Virgili, llig. 3, man. concord. sent. arbitr. anys 1667-87, ff. 442, 443vº.

5

Barcelona, 31 agost 1726

Taba i contracte per la nova fàbrica i obres al moll de la vila de Palamós.

Die. XXXI. mensis augusti. MD.CCXXVI.

Por razón de la nueva fábrica y obras que se han de hazer en el muelle de la villa de Palamós, obispado de Gerona, que el Excelentísimo Señor Duque de Cesar y Baena, señor de dicha villa, intenta fortificar y volver el pristino estado que estava antes de haverle destruído la tormenta del mar, por y entre don Pedro Gomar, en la ciudad de Lérida y villa de Vellpuig respective populado, como a procurador general del Excelentísimo Señor don Francisco Javier Fernández de Córdoba, Folch Cardona y Aragón, Duque de Cesar y Baena, etc., de su poder consta con aucto que passó ante Domingo Antonio Garrido, escribano del Rey Nuestro Señor, que Dios guarde, vezino de la villa de Madrid, a veynte de junio del anyo passado (*sic*) de mil siete cientos y onse, en devida forma legalisado, de una; y Joseph Prats, albañil, vezino de Barcelona, de la otra parte, se ha convenido, pactado, ajustado y jurado las capitulaciones y pactos infrascritos y siguientes.

Primeramente: Por quanto la dicha fábrica ha sido librada al dicho Joseph Prats, como a menor postura ofreciente en almoneda pública, con los pactos y condiciones largamente expressadas en la taba que por razón de dicha fábrica se formó, la qual es del tenor siguiente:

Per quant la tormenta del mar se n'aportà del cap del moll unas deu canas de llargària... .. la aygua dels contorns y quant la vila de Palamós no [pu]ga contraurer dita obligació, ni tampoch quedarà obligat [lo] impresari en arrencar ditas rocas vivas de dit puesto.

Per quant lo moll de la dita vila de Palamós se tope de igual a la part de mitg jorn, vol Sa Excelència sie posat tot igual corrent la línea recta des de son principi, que comensa a las botigas fins a la

fi de la dita obra nova de dit moll, ben entés que los carretals se han de ajustar en dit puesto del modo y forma que la mar en manera alguna puga bufar, y vol sa Excelència sic lo primer se pose en obras per discòrrer éssent lo més necessari.

Per quant lo dit moll de la vila de Palamós se desitga que sia ben fortificat per la part de mitg jorn, vol Sa Excelència que topant porció de carretals en dita part de mitg jorn que vuy se... sien demunt de la aygua, altres que son a la superfície la aygua, altres que son tres pamps sota la aygua, y altres quatre pamps sota la aygua, vol Sa Excelència tinga obligació lo impresari de posar carretals demunt dels carretals vuy se troban allí formant riba, de aquella alsada sia necessària per a que la velocitat del mar quedia mortificada antes de arribar a la paret del moll, ben entés de que als carretals que no cauran sobre dels carretals vells no se hajan de pagar.

Per quant topantse de poca alsada lo dit moll, vol Sa Excelència ferhi una paret a demunt de dit moll, comensant a las botigas fins al fi de la obra nova se farà, la qual paret vol tinga de amplària dotse pamps y deu de alsada, y que dita paret sia feta sense calcs per a posar los carretals ben units y fortificats en forma de paret, a coneguda del expert tindrà allí lo senyor Duch.

Per quant lo dit moll de la vila de Palamós vuy com està dit se trob e desig... vol sa Excelència, tinga obligació lo impresari posarlo tot ab una igualtat, comensant al principi fins a la fi, y si se necessita de calcs, ofereix Sa Excelència subministrarla y posarla al peu de la obra aquí, a fi de que se fassa ab tota bona forma, a coneguda del expert tindrà allí Sa Excelència.

Per quant en dita vila de Palamós se tope diferents espècias de pedra, vol Sa Excelència que la pedra se haja a menester per tota la obra referida, se haje de traure de la pedrera detrás lo Castell, sinò es que fos que en altra part se topàs pedra de igual espècia y fortalesa, que en dit cas podrà lo impresari valerse per la dita obra lo que queda a la censura del expert tindrà allí Sa Excelència.

Per quant desitja Sa Excelència de que la obra se forme ab aquella més fortificació possible sia, vol que en tota la obra en los capítols expresats en eix paper y tabba, no si posia carretals, sinò es que sien de pes de sinquantu quintars en amunt menos los que lo director de la obra dirà se degan posar de menor pes per solidés y perfecció de la obra, y lo que haje de ser regla que tots los carretals bajen de pasar per la habilitació per lo pes tindrà allí lo impressari.

Y que tant Sa Excelència com dit impresari, hajan de aportar llibre de notas ahont se deuran notar tots los quintars de pedra entraran en dita obra, y cada semana se haje de computar los dos llibres a fi de que la obra vaje ben ordenada y clara.

Per quant desitja sa Excelència no cuydarse de cosa, vol que lo impresari se haje de comprar la pólvora tota aquella siga menester

per la total efectuació de tota la obra, ben entès que correrà a compte de Sa Excelència lo traure per a que lo impresari pugui tenir tota la pólvora sia necessària per la efectuació de dita obra.

Per quant desitja Sa Excelència que la obra se fassa ab tota perfecció, ofereix, si menester serà, tot lo ferro o plom sia necessari posar en dita obra, quedant a cognició del expert tindrà allí sa Excelència per disposar posarne allà ahont siga necessari, y no altrament.

Per quant desitja Sa Excelència algun adjutori al impresari, ofereix Sa Excelència contribuir ab todas las destinyas sian necessàries per descalsar pedreras, y apartar la terra de les pedreras, per a que ab llibertat se pugui rompre la pedra, com y també si en lo moll se haurà de fer alguna obra de casas ab cal, ofereixli [los] manobres sian necesaris per fer dita obra, tot a coneguda del expert tindrà allí sa Excelència.

Per quant desitja Sa Excelència donar algun albitre al impresari y al agent tindrà allí per treballar a la obra, ofereix Sa Excelència, no sols se impose imposició alguna, y que en orde als aliments los puguin ells tenir allí y transportarlos de ahont los apareixerà del modo y forma es practicat ab los impresaris en qualsevol part tinguin y hajan tingut semblants obras.

Per quant esdevé que en las obras y ha mutació en orde a las ideas antes de ser perfetament acabadas, se reserva Sa Excelència que tot lo explicat en los demunt dits capítols si esdevenia lo cas de haverse de variar alguns capítols dels de aquí expresats, pugui Sa Excelència variar o mudar com més ben vist li serà y tinga obligació lo impresari de seguir la idea explicarà Sa Excelència o sos ministres.

Per quant esta obra es de conseqüència, vol Sa Excelència que lo impresari tinga de donar fianzas a Sa Excelència o a sos ministres, tant per la partida de diners se bastraurà com per la obra se farà dins lo termini de tres dias, contadors del dia y hora se lliurarà lo arrendament, bonas e idòneas, a coneguda de Sa Excelència e de sos ministres. Y que esta acabada sia, se haje de judicar per experts y per la contingència y pot haver alguna falta, vol Sa Excelència se pugui retenir fins a trescentas dobles a pagar a la fi de la obra.

Sapia lo impresari que ha de pagar al corredor per son salari nou pesas de vuyt y al notari avall escrit son salari en poder del qual haurà de firmar lo acte y demés obligacions per rahó del sobredit.

Diga y qui dir y voldrà, que qui ab major conveniència per Sa Excelència oferirà fer dita obra se lliurarà.

Scriba: Franciscus Busquets, notarius regius Barcinone civis.

Por ende dicho Joseph Prats, de su grado y cierta sciència por él y los suyos, se obliga y promete al dicho Excelentísimo Señor Duque de Cesar, y en nombre de Su Excelencia al dicho Don Pedro de Gomar, su procurador general, que a sus propios gastos hará y trabajará todas las obras que se han de hacer en el muelle de dicha

villa de Palamós, poniendo en él toda la piedra que se necesitará con la devida forma y perfección, y con todos los pautos, modo, forma y condiciones expressadas en la arriba insertada tabba, mediante la qual le ha sido librada la dicha fábrica, sin poderse en manera alguna apartar de todo lo contenido en dich tabba y todos sus capítulos, haviendósele de dar y pagar en el modo que abajo se dirá, a razón de cinco dineros de cada quintal de piedra que llevará y pondrá en dicha fábrica.

Otro si, que por razón de dicha fábrica el dicho Don Pedro de Gomar, en dicho nombre de procurador general, promete al dicho Joseph Prats, como a impressario de dicha fábrica, entregarle y anticiparle ducientos doblones, los quales recobrará dicho Don Pedro de Gomar, y se retendrá en cada quinsenada que se habrá de pagar a dicho Prats del importe de la piedra que habrá puesto en dicha obra, esto es, la quarta parte de lo que ganará dicho Prats cada quinsenada en dicha fábrica hasta que esté integramente pagado dicho Gomar en dichos ducientos doblones, que como dicho es, promete anticiparle.

Otro si, el dicho Don Pedro de Gomar en dicho nombre, promete a dicho Joseph Prats, como impressario susodicho, pagarle de quince en quince dias en dicha villa de Palamós con dinero efectivo, o con letras dirigidas a persona segura en la mesma villa, el importe de la piedra que dicho Prats habrá puesto y empleado en dicha fábrica, a razón de cinco dineros el quintal.

Otro si, que por quanto en la subastación de dicha fábrica, el dicho Joseph Prats ganó quatrocientos reales de ocho que se le ofrecieron por haverse depuesto en la dita copostura de cinco dineros por cada quintal de piedra que se empleará en dicha fábrica.

Por ende queda expressamente pactado, entre dichas partes, que los dichos quatrocientos reales de ocho, haya de cobrar dicho Joseph Prats, en esta forma, esto es, que en las primeras quinsenadas del importe de la piedra abrá puesto y empleado, se le hayan de dar y pagar en dicha fábrica, como con tenor del presente capítulo dicho don Pedro Gomar, en dicho nombre, promete darle y pagarle una malla más por cada quintal de piedra, assi que ajustada a los cinco dineros, por las cuales ha sido librada la dicha fábrica, en cada una de las primeras quinsenadas se habrán de dar y pagar al dicho Joseph Prats, a razón de cinco dineros y malla por cada quintal de piedra hasta que el dicho Prats esté integramente en dichos quatrocientos reales de ocho, que como dicho es ganó de *axaus* en la subastación y remate de dicha fábrica.

Otro si, y, finalmente, que en caso dicho Excelentísimo Señor Duque de Cesar, e o en nombre de Su Excelencia, dicho Don Pedro Gomar, no quisiessen continuar la fábrica y obra de dicho muelle, en este caso tengan obligación de avisar al dicho Joseph Prats, im-

pressario sussodicho, un mes antes de haverse de suspender y parar dicha fábrica, haviéndose de pagar integramente, en este caso al dicho impressario, todo el importe de las quinsenadas que se le deberán por razón de la piedra que abrá empleado y llevado en dicha fábrica hasta el día que cessará y parará la dicha fábrica.

E todas las quales cosas y cada una de ellas prometen *ad invicem et vicissim* las dichas partes, la una parte a la otra, attender y cumplir, sin dilación ni escusa alguna con el acostumbrado salario del notario y procurador, dentro Barcelona diez sueldos y fuera de ella veynte sueldos, con restitución y enmienda de todos daños y costas.

Por lo que attender y cumplir dicho Don Pedro Gomar, en dicho nombre, obliga todos los bienes de dicho Excelentísimo Señor Duque de Cesar, su principal, muebles y rahíces, havidos y por haver, no empero los suyos propios por tratar negocio ageno, con todas renunciaciones, assí del privilegio militar como de otras devidas y pertenecientes largamente y con juramento.

Y dicho Joseph Prats, impressario susodicho, por mayor seguridad de todas las dichas cosas, da en fiadores y principales pagadores a Joseph Borràs y Jayme Campins, carpinteros; Francisco Torrents y Josep del Orta, albañiles, vezinos de Barcelona, aunque ausentes, abajo empero acetantes, quien junto conmigo y sin mi estarán tenidos y obligados a todo lo por mi arriba prometido.

Y nosotros dichos Joseph Borràs y Jayme Campins, carpinteros; Francisco Torrents y Joseph del Orta, albañiles, todos fiadores susodichos acetamos el cargo de fiadores y prometemos, junto con dicho nuestro principal y sin él, estar tenidos y obligados a todo lo por él arriba prometido.

Por lo que attender y cumplir por lo que, assí principal como fiadores, obligamos todos nuestros bienes y de cada uno de nosotros *insolidum* muebles y rahíces havidos y por haver, renunciando al beneficio de nuevas constituciones, divididoras y cedidoras acciones, a la epístola del Divo Adrián, consuetud de Barcelona que hablan de dos o más quienes *insolidum* se obligan.

Y nosotros, dichos fiadores, a la ley que dize: que primeramente sea convenido el principal que el fiador; y otro que dize: que sacado el principal, sea sacado el accesorio, y a otro qualquier ley y derecho que nos pudiere valer y favorecer, y por pauto a nuestro proprio fuero, submittiéndones a nosotros y a nuestros bienes, al fuero del Juzgado del Muy Ilustre señor Corregidor de la presente ciudad de Barcelona, y de cualquier otro, con facultad de variar, haziendo y firmando escritura de tercio en los libros de los tercios de dicho Juzgado, obligando nuestras personas y bienes y de cada uno de nosotros *insolidum*, muebles y rahíces, havidos y por haver, largamente y conjuntamente.

Y Jayme Galcerán, pregonero público y jurado de la presente

ciudad de Barcelona, mediante juramento por él prestado en el ingreso de su officio, haze relación de haver encantado en la forma acostumbrada en la almoneda pública la dicha fábrica, con los pactos y condiciones largamente expressados en la tabba que por razón de ella se formó, y se halla insertada en la presente capitulación:

Y habiendo llegado a el dicho pregonero diferentes licitadores, no compareció otro licitador alguno que ofreciera hazer la dicha fábrica por menor precio, sino el dicho Joseph Prats, quien ofreció hazer aquella por el precio de cinco dineros por cada quintal de piedra, con quatrocientos pesos que se le ofrecieron de *axaus*, y ganó dicho Prats por haverse puesto en dicha *dita* y postura.

Y así el dicho pregonero libró y remató la dicha fábrica al dicho Joseph Prats, por la dicha postura de cinco dineros por cada quintal de piedra, con dichos quatro cientos reales de ocho de *axaus*.

En testimonio de la qual, nosotros las dichas partes hemos atorgado la presente escritura de capitulación, ante el escribano público infrascrito, su fecha en la presente ciudad de Barcelona, a los treinta y hun dias del mes de agosto año del Nacimiento de Nuestro Señor Dios Jesu-Christo de mil siete cientos veinte y seys.

Siendo presentes por testigos, esto es: en quanto a las firmas de dicho Joseph Prats, impressario; Juan Sala, Joseph Borràs y Jayme Campins, otros de dichos fiadores, quien así en nombre proprio, como y tambien, como a procurador de dicho Francisco Torrents, albañil, otro de dichos fiadores, como de su poder consta con auto que passó ante Francisco Busquets, escribano abajo escrito, a treinta del corriente mes de agosto, del qual poder, el dicho y abajo escrito notario, con el presente haze fee y de dicho Jayme Galcerán, pregonero, quienes en dichos respective nombres firmaron y acetaron en dicho día treinta y uno de agosto de mil setecientos veynte y seys son: Don Joseph Melanta, en Barcelona poblado, y Joseph Corral, correo del Rey Nuestro Señor, vezino de Barcelona.

Y en quanto a la firma y aceptación de dicho Joseph del Horta, otro de dichos fiadores, quien firmó y acetó el dia dos de setiembre del mismo año, fueron: Gabriel Escalas, mancebo texedor de lino y Joseph Creus, official de pluma, vezinos de Barcelona.

En quanto, empero, a la firma de dicho Don Pedro Gomar, quien en dicho nombre firmó en la villa de San Cucufate del Vallés, obispado de Barcelona, el dia veinte y quatro de setiembre de dicho año mil setecientos veynte y seys son: Francisco Sales y Joseph Miquel Sales, tenderos de paños vezinos de Barcelona, en dicha villa de San Cucufate hallados, para esto llamados y rogados.

Barcelona, 2 setembre 1726

Apoca firmada per Josep Prats, a favor de Pere Comar, procurador general del duc de Sessa, de doscents doblons d'or, quantitat anticipada a compte de l'obra del moll de la vila de Palamós.

Die .II. mensis septembris .MDCCLXXVI.

Sea a todos manifiesto como yo Joseph Prats, albañil vezino de Barcelona, en nombre de impressario que soy de la nueva fábrica y obras que se han de hazer en el muelle de la villa de Palamós, obispado de Gerona, de mi grado y espontánea voluntad, otorgo carta de pago a favor de don Pedro Comar, de la villa de Vellpuig, corregimiento de la ciudad de Lérida, como a procurador general que es del Excelentísimo Señor Duque de Cesar y Baena, aunque ausente, y por él el reverendo Magín Galcerán, presbítero y beneficiado de la iglesia parroquial de la villa de Llinyola, obispado de Barcelona, también procurador del mismo Excelentísimo Señor Duque de Cesar y Baena, en dicho auto presente, de la cantidad de ducientos doblones, a razón de sinquenta y seys reales moneda catalana por doblón, que juntos hazen la cantidad de mil ciento y veinte libras catalanas.

Y son per semejantes que dicho Señor Don Pedro de Comar, en nombre de dicho su principal, prometió anticipar, donar y entregar a mi dicho Joseph Prats, en nombre de impressario sussodicho, en uno de los capítulos del auto que se hizo entre partes de mi dicho Joseph Prats, impressario, de una parte: y el dicho Don Pedro Comar, en nombre de su principal, de otra parte, otorgada ante el escribano infraserito, a los treinta y un días del mes de agosto próximo pasado.

El modo de la paga de dichos ducientos doblones, es que aquellos recibí de contado realmente y de echo a mis voluntades, por manos de Francisco Sales, tendero de panyos, vezino de dicha ciudad de Barcelona, pagando de orden y de dineros propios del referido Magín Galcerán, presbítero procurador sobredicho.

Y assí renunciando a la excepción de la *non numerata pecunia*, otorgo y firmo la presente carta de pago ante el escribano infraserito.

Su fecha en la presente ciudad de Barcelona, a los dos días del mes de setiembre de mil setecientos veynte y seys anyos, siendo presentes por testigos: Joseph Velat, brodador y Gabriel Escales, manzebo texedor, ambos vezinos de dicha ciudad de Barcelona, para esto llamados y rogados.

7

Barcelona, 2 setembre 1726

Poders atorgats per Josep Prats, mestre de cases empresari de la fàbrica del moll de la vila de Palamós, a favor del seu fill Josep Prats.

Die .II. mensis septembris M.DCC.XXVI.

Ego Josephus Prats, magister domorum Barcinone civis, tam nomine meo proprio, quam etiam ut impressarius nove fabricæ *del moll* ville Palamosiorum, diocesis Gerunde, citra revocationem etc. Gratis etc. Constituo et ordino dictis respective nominibus, procuratorem meum certum etc. Ita quod etc. vos Josephum Prats, minorem dierum, filium meum, licet absentem etc. ad videlicet, pro me dictis respective nominibus, petendum exhibendum, recipiendum, etc. et de receptis etc. apochas firmandum etc. Item etiam ad omnes lites sive causas tam motas quam movendas etc. Fiat cursus lites cum posse substituendi ad dictas lites tantum et in alia juxta notarium stylum usque. Actum etc.

Testes sunt: Ignacius Riera, sutor Barcinone civis et Josephus Creuz, scriptor Barcinoneagens.

AHPB. Francese Busquets (menor) llig. 6, man. any 1726, f. 54.

8

Barcelona, 11 setembre 1726

Companyia per l'obra de reedificació del moll de la vila de Palamós.

“Die 11 septembris 1726.

De y sobre las cosas avall escritas sobre la rehedificació del moll de la vila de Palamós, bisbat de Gerona, que ha emprés fer Joseph Prats, major, mestre de casas, es estat ajustat y convingut en lo modo avall escrit y següent:

Primerament, dit Joseph Prats, en atenció del assiento de la rehedificació del moll de dita vila de Palamós, lo qual Prats convé se dividezca dit assiento en 9 parts iguals, obligantse quiscun dels que se expressaran, tant en la pèrdua com en la ganància; y, haventse, així mateix, de obligarse en mantenir y observar lo que avall en lo present acte se estipularà, entés y declarat que a tots aquells que no voldran convenir en firmar, se li donaran quatre dobles, obligantse tots los demés companys en indempnisarlo de toda la pèrdua se paga tenir en la dita feyna. Y que lo que no firmará, no paga te-

nir ni pretendrer algun benefici de dita feyna, antes lo degan firmar per tot lo dia 15 del corrent mes de setembre. Y en cas de no firmar, sia apartat y tret en tot y per tot de la Companyia. Y que tots y quants gastos ocasionaran y faran dits companys que no firmaran, degan pagar ells mateixos de sos propis diners.

Item, dit Joseph Prats, principal de dita feyna interessa en una part, y, per les tres parts que se atura que avall se expressarà, y, per las restants cinc parts interessaran y seran partíeps, ço es, Francesch Torrents, mestre de cases, en una part; Jaume Campins, fuster, en altra part; Joan Sala, fuster, en altra part; Josep Borràs, fuster, en altra part; y Joseph Delorta, mestre de cases, en altra part, que juntas fan nou parts.

Item, per las ditas 3 parts que dit Joseph Prats se atura, de consentiment dels sobredits, haventse retingut aquellas sens dar fermansas, dona per fermaça per una part, a Joseph Prats, menor, jove mestre de casas, reputantlo y regonexentlo per company, així com als demés, axí en lo vot com en lo demés que tenen los demés 6 companys. Y per altra part, dona per fermaça a Martí Andreu, flaqer, regonexentlo y reputantlo per company, axí com als demés companys. Y per la altra part, dona per fermaça a Francisco Torrents, menor de dies, mestre de casas, regonexentlo també y reputantlo per company, axí com dit es dels demés, fent 9 parts iguals en pèrdua, lo que Déu no vulla, y axí mateix en la ganància, si Déu vol que ni hage, ben entès que sols seran compresos aquells que sols firmaran lo present acta de Companyia fins lo dit dia 15 de setembre, com sobre se ha dit, sinò es que la major part dels companys, convingan a dilatar lo plasso.

Y axi mateix, es pactat que qualsevol company que defraudarà a la Companyia, provat que sia lo cas, ab different partits la quantitat de deu reals, que encontinent sia tret y apartat de la Companyi del tot, sens poder tenir vot ni ganància en dita feyna, ans bé deguia pagar la pèrdua, si ni haurà hagut, en lo temps haurà estat company.

Y en cas que algun company volgués anar a regonèxer la feyna, no éssent cridat per la Companyia, que en tal cas, deguia pagar de sos propis diners lo gasto que farà.

Item, es pactat que los companys que seran elegits per lo règimen de dita fàbrica, tingan obligació de donar compta, sempre que la Companyia voldrà. Si algun company impertinent voldrà que se li donia compte apart, li'n deguian donar sens haverse de desocupar del treball de dita fàbrica. Y que dit company que voldrà los comptes que no sie en consentiment de la major part de la Companyia, deguia pagar lo gasto que farà y ocasionarà, de sos propis bens.

Item, es pactat que los companys seran elegits per lo règimen de dita fàbrica, tingan de salari 9 reals de ardots quiscun dia. Y los

dias que auran de marxar, qualsevol company com sia elegit per la Companyia, tingue 15 reals de salari quiscun dia de marca, havent-se de pagar tots los gastos que farà, axí per ell com per la cavalcadura.

Item, que los diners seran en Barcelona y en caixa (en la qual hi deguia haver tres claus y dega estar en custodi en casa del company que la Companyia elegirà. Y que les dites tres claus, se hagen de repartir, ço es, una a Josep Borràs, altra, a Joan Sala; y la altra a Joseph Prats, menor. Y en cas que algun dels dits tres companys que se trobaran tenir les dites tres claus voldrà anarsen fora de esta ciutat, deguia entregar la clau a un company de dita Companyia, y, no altrament. Y en cas de fer lo contrari y se offeresquia haver de donar diners de dita caixa que no quedia sinó un company dels que tindran les claus, puja lo tal fer despenyar dita caixa.

Item, es pactat que en cas de morir algun dels companys de dita Companyia, sia regonegut lo hereu o hereus que dit defunct deixarà nomenat en son últim testament, ab lo mateix poder que tenia son principal, ben entès, emperò, que en cas de haver-hi algun company que elegís procurador per a passar comptes o tenir clau, o entrar ab juntas, no se li sia permès, ni obeit en ninguna cosa, sino es que dit procurador fos un dels companys nombrat en dit acte de Companyia, ço es, per ausència o indisposició de son principal.

Y que dit company que se trobarà ésser procurador, tinga dos vots per a tractar y diffinir qualsevol cosa que se tractarà en qualsevol junta que se trobaran tenir per cosas tocans a dita Companyia.

Item, es pactat, que aquells companys seran elegits per lo regimen de dita fàbrica deguian tancar los diners ab dos claus, y deguian portar llibre de notas tant per las entradas com per las *salidas*. Y que no puga exercir lo offici de escrivà ningú que no sia un dels nombrats en dit acte de Companyia, y així mateix anomenat per la major part dels companys de dita Companyia. Y que lo escrivà que restarà elegit deguia també ténir una clau además de las dos sobre mencionadas.

Item, y, finalment, que si algun dels companys que hauran firmat en lo acte de Companyia ocasionaran algun disturbí, axí en las juntas que per rahó de dita fàbrica se hauran de tenir, com y també en qualsevol cosa que se haurà de tractar per cosas tocants la dita fàbrica, ocasionarà algun plet o disturbí entre los companys de dita Companyia, que lo tal hage de pagar los gastos se faran per rahó de la impertinència de sos propis diners, ben entès, emperò, que si los dits disturbis ocasionarà antes de firmar lo acte de Companyia, no sian tinguts ne obligats los demés companys en donar-li les quatre dobles expressades en dit acte.

Item, per quant Francisco Torrents, menor, es fora la present ciutat, y, per consegüent, no pot firmar, firmen, per ço, concedeixen

y allarguen lo temps fins y a tant dit Torrents sie en la present ciutat.

Tot lo que prometen atèndrer y cumplir, tenir y servir, sens dilació ni excusa alguna, ab lo acostumat salari de procurador dins la present ciutat de Barcelona, de deu sous, y fora de ella, de vint sous, ab restitució y esmena de totas missions y despeses, ab obligació de tots llurs bens, ab totas renunciacions oportunas y necessàries, ab jurament llargament.

Testes firmarum dictorum Francisci Torrents, Jacobi Campins, Martini Andreu et Joseph Prats, minoris, qui nos dicti sui proprio et in procuratoris Josephi Prats, majoris, patris sui, constat de sua procuracione, penes Franciscum Busquets, notarius, die 2 presentium mensis et anni, dicta die 11 sunt; Josephus Sanahuja, juvenis sartor, et Hieronymus Brotons et Lleonart, scriptor Barchinone.

Testes firmæ dicti Francisci Torrents, minoris, qui die 23 predictorum, Barcinone firmavit sunt; dominus Joannes Munseny, tinent de infanteria del regiment de Utrech y Gerònim Brotos y Lleonart, escrivent.

AHPB. Jeroni Brotons, leg. 1. Borrador de manual, any 1726, f. 239.